

סיכומי הדרך היומי

ת"ר ושגנתם שיהיו דברי תורה **מחודדים** בפ"ך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת מרת פייגע ציפורה גאסט ע"ה בת ר' מרדכי אשת ר' אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשכ"א ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לשמיעת הסיכומים: 0504-135-026

נא להתפלל עבור פנחס בן פייגא מרים

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה. לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת הרב אברהם בן חיים גאסט ז"ל נלב"ע ו' טבת תש"ב ת.נ.צ.ב.ה.

שבת קודש פרשת חוקת - י' תמוז תשע"ה

דף ל"ד ע"א

כיכר שלו שאז דומה לגזבר שאינו מועל בשעה שלוקחה לעצמו - שכיון שלא זכה בה מעולם ואינה ברשותו אינו כגזבר, ומועל מיד בנטילתה לאכול]. נטלה להורישה לבניו ולא לזכות בה - מעל רק כפי טובת הנאה שיש לו בה. [ובניו ימעלו כשיוציאוה].

האומר לחבירו: כיכרי עליך - לרבא פירוש דבריו הוא: כיכר זה שהיא עכשיו שלי אסורה עליך לעולם, שבהכרח מטרת נדרו לאסרה עליו גם אחר שיתנה לו במתנה, שקודם לכן ממילא אסור לו לאכלה מחמת גזל, ולא עלה על דעתו לאסרה עליו אם תגנב ממנו. [אך אם נתנה המדיר מתנה לאחר, מותר בה המודר, כיון שהפסיק אחר ביניהם]. ורב חייא בר אבין מסתפק בזה, שמא פירוש דבריו הוא: כל זמן שהכיכר שלי אסורה עליך, וכוונתו לאסרו עליו כשיזמינהו לאכלה, אבל לא אם יתנה לו במתנה וכבר אינה שלו. [אמנם בודאי אם הדירו מהנאתו אסור ליתן לו - שמהנהו בכך שנותן לו מתנה. והלכה כרבא].

יום ראשון פרשת בלק - י"א תמוז תשע"ה

דף ל"ה ע"א

אמר לחבירו: השאילני פרתך, והשיבו: קונם פרה זו (או נכסי) עליך, אם יש לי פרה אחרת חוץ מזו, ונמצא שיש לו - בחייו אסור, מת או ניתנה לו במתנה מותר. ולדעת רבא (לעיל לד:) - אם נתנה לו בעצמו אסורה עליו, ורק אם נתנה המדיר לאחר והאחר נתנה למודר מותר בה. [וכן הלכה].

האומר: כיכר זו הקדש, ואכלה בין הוא ובין חבירו - לרבי מאיר מעל, כיון שאסרו על כל העולם כהקדש, וחייב עליו אשם מעילה כנהנה מן הקדשים, ולפיכך יש לה פדיון. האומר: ככר זו עלי הקדש - הוא מעל אם אכלה וחבירו לא מעל, ולפיכך אין לה פדיון שאינו אלים כהקדש לתפוס פדיון. לחכמים - בין כך ובין כך לא מעל שאין מעילה בקונמות. [להלכה: יש מעילה בקונמות. וספק אם מותר ליהנות אחר שנהנה פעם אחת ומעל, כדין הקדש שיוצא לחולין ע"י מעילה].

מה ששינינו שבמקום שנוטלים שכר על השבת אבידה, במודר הנאה תיפול הנאה להקדש, ולא שינינו שיוליך הנאה לים המלח - שסובר התנא יש מעילה

שנינו במשנה: המודר הנאה מחבירו מחזיר לו אבידתו, ללישנא קמא: היינו אם נכסי מחזיר אסורים על בעל האבידה, שאינו מהנהו אלא מבריח נזק אבידתו מעליו, אבל אם נכסי בעל האבידה אסורים על המחזיר - נחלקו ר' אמי ור' אסי אם גם בזה מותר, או שאסור כיון שנהנה מפרוטה דרב יוסף - שנפטר מליתן פרוטה לעני בשעה שמחזירו. ללישנא בתרא: אם נכסי בעל האבידה אסורים על המחזיר - לכל השיטות מותר להחזיר לו, ואין חוששים לפרוטה דרב יוסף - שאינה שכיחה, אבל אם נכסי המחזיר אסורים על בעל האבידה - נחלקו ר' אמי ור' אסי אם מותר להחזיר שרק מבריח נזק מעליו, או אסור כיון שמהנהו במה שמחזירו לידו שלולי כן אפשר שהיה נפסד ממנו. [להלכה: בין נכסי מחזיר אסורים על בעל האבידה ובין נכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר - מחזיר].

מה ששינינו במשנה: במקום שנוטלים עליה שכר תפול הנאה להקדש, ללישנא קמא שאם נכסי מחזיר אסורים על בעל האבידה לכו"ע מחזיר - על אופן זה שינינו שבמקום שנותנים שכר למחזיר, והמחזיר אינו רוצה לקבל השכר - תיפול הנאה להקדש, שאסור לבעל אבידה להנות ממנו. אך לא מדובר בשנכסי בעל אבידה אסורים על המחזיר (לסובר שגם באופן זה מותר להחזיר), שאסור לו לקבל השכר מבעל אבידה כיון שאסור להנות ממנו - שבודאי מותר, שהרי אינו נוטל אלא שכר בטלה שכבר היה מצוי בידו, ואין זו הנאה מנכסי בעל אבידה. ללישנא בתרא: לסובר שגם כשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה מותר להחזיר - על כך שינינו זאת כנ"ל ללישנא קמא, אבל לסובר שבאופן זה אסור להחזיר - קשה ליישב דין זה, שהרי כשנכסי בעל אבידה אסורים על המחזיר בודאי מותר לו לקבל השכר כנ"ל.

דף ל"ד ע"ב

היתה לפניו ככר של הפקר ואמר: כיכר זו הקדש, נטלה לאוכלה - מעל לפי כולה, שהוציאה מרשות הקדש. [וההקדש חל אף שאינה שלו - כדין המגביה מציאה לחבירו שקנה חבירו. ואין דינו כמקדש

בקונמות וא"כ עסוקים אנו בהקדש, ולכן נקט גם בזה ענין הקדש.

האומר: כיכרי עליך, ונתנה לו במתנה - לא מעל הנותן, שאינה אסורה עליו ואצלו אינה כמעילה. [הרמב"ם כתב שהמדיר את חברו מכיכר והאכילו הכיכר, לוקה משום 'לא יחל דברו', והר"ן מוכיח מכאן שלא כדבריו], והמקבל לא מעל בקבלתו, שאילו ידע שאסורה לא היה מקבלה וזכייה בטעות היא, ורק כשמוציאה מועל ככל מוציא הקדש בשוגג. [ספק בירושלמי בנדר מן הכיכר אם מותר לחמם בה ידיו].

דף ל"ה ע"ב

המודר הנאה מחבירו תורם את תרומתו ומעשרותיו לדעתו, ומלמדו מדרש הלכות ואגדות - שמצוות לאו ליהנות ניתנו, ואינו מלמדו מקרא, אבל מלמד בניו ובנותיו מקרא (יבואר בגמרא להלן).

כהנים איבעיא אם הם שלוחי דידן (-של בעלי הקרבן) - ואסור למודר הנאה להקריב על ידיהם קרבנותיו, שנהנה משליחותם, או שהם שלוחי דרחמנא ומותר, ואף שע"י הקרבן הותר לאכול בקדשים אין זה אלא גרמא בעלמא. [ובמסכת קידושין נפשטה האבעיא, ששלוחי דרחמנא הם, שאי אפשר לומר ששלוחינו הם, שכיון שאין אנו יכולים להקריב קרבנות אין אנו יכולים לעשות שליח במקומנו].

ממה ששינינו שכהן יכול להקריב על מודר הנאה ממנו קיני זבין וזבות יולדות חטאות ואשמות אין להזכיח שהכהנים שלוחי דרחמנא הם - שאדרבה, מכך ששינינו שרק את אלו יכול להביא, שהם אינם באים לכפרה ואין צריכים דעת, שנאמר 'זאת תורת הזב', ומריבוי 'תורת' למדים שאדם מביא קרבן גם על בניו ובנותיו הקטנים בלא דעתם - יש לדייק להיפך, ששאר קרבנות שצריכים דעת בעלים אינו מקריב עליו. [אך מאידך אין לפשוט לגמרי כן, שאפשר שנקט התנא מחוסרי כפרה לחדש שאף אלו מותר לו להקריב עליו, אף שמתירו לאכול בקדשים, וכל שכן שאר קרבנות מותר להקריב].

'זאת תורת היולדת' - ריבוי 'תורת' מלמד שגם שוטה מביא בעלה עליה קרבן, אך לא בא לרבות קטנה - שאינה יולדת.

אדם חייב בקרבנות אשתו, ובקרבן עולה ויורד אם הוא עשיר חייב להביא בשבילה קרבן עשיר. [ודווקא קרבנות חובה אבל אם נדרה או נדבה אינו חייב], ואחר שגירשה פטור גם מקרבנות שהייתה חייבת קודם גירושיה, שכך כותבת לו בשובר כתובתה - שמוחלת לו כל השעבודים שהיה חייב לה קודם הגירושין.

יום שני פרשת בלק - י"ב תמוז תשע"ה

דף ל"ז ע"א

מותר לכהן לזרוק דם חטאת ואשם למי שמודר ממנו הנאה, ואם הכהנים שלוחי דידן היינו רק של חטאת ואשם מצורע, שאין צריכים דעת הבעלים, שדורשים מהנאמר 'זאת תהיה תורת המצורע' - בין

גדול בין קטן, אף שקטן אין לו דעת.

הכהנים שפיגלו בין במזיד בין שוגג - הרי הוא פיגול, אף אם הכהנים שלוחי דידן, ואין אומרים שבשוגג לא יחול הפיגול דלתקוני שדרתיך ולא לעוותי - שמפורש בפסוק 'לא יחשב לו'.

אין אדם מביא חטאת חלב על חבירו, שצריך דעתו [וכן עולה, אך אם נאבדה מקריבה המוצאה, שכיון שנאבדה דעת הבעלים שכל כהן שירצה יקריבה], ומה שמביא קרבן חטאת על אשתו שוטה היינו דווקא קרבן יולדת, אבל חטאת חלב לא, שאם אכלה כשהיא שוטה - אינה בת קרבן, ואם אכלה כשהיא פקחת ונשתתית - הואיל ונדחה ידחה.

הפריש פסח על חבירו לא עשה כלום, ומה שמביא פסח על בניו ובנותיו הקטנים היינו משום שמהתורה אינם צריכים להמנות על השה כדי שיוכלו לאכול ממנו, שהאיסור שלא לאכול מהפסח למי שלא נמנה עליו הוא רק במי שראוי להמנות.

אמר האב לבניו: הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים - כיון שהכניס ראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו, ואף שאי אפשר להמנות אחר שחיטה - שה לבית אבות לקטנים אינו מדאורייתא, ואמר כן רק לזרזם במצות.

דף ל"ז ע"ב

התורם משלו על חבירו איבעיא אם אין צריך דעתו - שזכות היא לו ומסתמא נעשה שלוחו, או שצריך דעתו - שמצוותו היא ורוצה לקיימה בעצמו.

מה ששינינו שהמדיר את חבירו תורם את תרומתו ומעשרותיו 'לדעתו', בהכרח שאין הכוונה שתורם מדעתו ובשליחותו של בעל הכרי - שהרי מהנהו במה שעושה שליחותו, וגם אין הכוונה שתורם משל בעל הכרי לדעתו שלו, בלא דעתו של בעל הכרי - שנאמר 'מה אתם' ודרשו מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם, אלא מדובר שאמר בעל הכרי כל הרוצה לתרום יבא ויתרום, שלגבי תרומה די בגילוי דעת שנוח לו כדי שיוכל לתרום משלו, ומאידך מותר במודר הנאה - משום שלא עשאו שליח. [אך אם אמר: כל השומע קולי יתרום - עשאו שליח ואסור, ואם אמר: כל התורם לא יפסיד - אינו שליח כלל ואינו יכול לתרום]. ולצד שהתורם משלו על של חבירו אין צריך דעת בעלים - יש לפרש שמדובר בתורם משלו על של חבירו 'מדעתו' שלו בלא דעת חבירו.

התורם משלו על כרי של חבירו טובת הנאה של התורם, שבלא פירותיו לא היה הכרי מתוקן.

המקדיש בהמה לקרבנו של חבירו, לענין הוספת חומש בפדיונה אם הוממה - המקדיש נחשב בעלים, ולענין תמורה - המתכפר נחשב בעלים לעשות תמורה.

יום שלישי פרשת בלק - י"ג תמוז תשע"ה

דף ל"ז ע"א

אסור ליטול שכר ללמד תורה - שאמר משה רבינו:

מקרא סופרים - הקריאה שמסרו לנו הראשונים שנקראו סופרים, כגון 'ארץ' [שמשתנה הניקוד לפי הטעמים] 'שמים' 'מצרים' [שנקראים כאילו יש בהם אל"ף - 'שאמאים', 'מצראים'], ועיטור סופרים - תיבות יתירות המעטרים את הלשון (כגון 'אחר תעבורו'), ותיבות שהם קרי ולא כתיב וקתיב ולא קרי - הלכה למשה מסיני הם.

יום רביעי פרשת בלק - י"ד תמוז תשע"ה

דף ל"ח ע"א

בארץ ישראל היו מחלקים את הפסוק ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן - לג' פסוקים.

לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות, שנאמר 'פסל לך' - פסולתן יהיו שלך.

לא ניתן פילפול התורה אלא למשה ולזרעו, שנאמר 'פסל לך' 'כתב לך' - מה פסולתן שלך אף כתבן שלך, ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ועליו נאמר 'טוב עין הוא יבורך'.

אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גיבור עשיר חכם ועניו, וכולן היו במשה: גיבור - ששבר הלוחות שהיו ארכן ורחבן ששה ועביין שלשה, עשיר - מפסולת הלוחות, חכם - שנאמר 'ותחסרהו מעט מאלוקים', שחמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחת, עניו - שנאמר 'והאיש משה עניו מאוד'.

כל הנביאים עשירים היו: משה - כנ"ל, שמואל - שנאמר 'כי שם ביתו', שכל מקום שהלך ביתו עמו, עמוס - שאמר על עצמו שהוא עשיר ואין צריך שכר, יונה - שנאמר בהפלגתו בספינה 'ויתן את שכרה' - שנתן שכרה של כל הספינה שהיה ארבעת אלפים דינרי זהב.

גדול הנאמר בשמואל מהנאמר במשה רבינו, שבמשה נאמר 'לא חמור אחד מהם נשאתי' - אף בשכר לא נטל מהם חמור בעל כרחם, ואילו בשמואל נאמר 'ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו' - שאף ברצונם לא שכר מהם, שמא אינם מתרצים להשכירו אלא משום הבושה.

בתחילה היה משה לומד תורה ומשכחה - עד שניתנה לו במתנה.

המדיר את חבירו מותר לזון אשתו ואת בניו, אע"פ שהמודר חייב במזונותיהן. [גם לשיטת חכמים שאסור לפרוע חובו של מי שמודר ממנו - כשאינו זנן לפרעון חובת האב אלא בתורת מצוה, והמודר נהנה ממילא].

דף ל"ח ע"ב

המדיר את חבירו לא יזון את בהמתו, לת"ק בין טהורה בין טמאה, שמעלה אותה בדמים לאכילת עכו"ם וכלבים, לרבי אליעזר דוקא טהורה אסור שמפטמה ונהנה באכילתה אבל טמאה שאינה עומדת לאכילה אלא למלאכה הרי הפיטום מפנק אותה ואינה עושה מלאכתה כראוי [והיינו במזונות יתרים שאינם אלא לפיטום]. עבדיו ושפחותיו

ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם, הרי שנצטוו ללמד תורה לישראל, ועוד אמר: 'ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלוקי, ובהכרח ש'כאשר צוני' היינו שצוני ללמד אתכם בחינם וכן עשיתי. [שאין לפרש כוונתו 'כאשר צוני' בשכר, וכי ציוהו ללמד דווקא בשכר? וכן אין לפרש 'כאשר צוני' ולא מעצמי - שהרי ישראל האמינו בו], ואמר משה לישראל: מה אני לימדתי אתכם בחנם אף אתם תלמדו בחנם. [אך שכר בטלה מותר ליטול].

שכר לימוד פיסוק טעמים - לרבי יוחנן מותר ליטול, שאינו בכלל חוקים ומשפטים, ולרב אסור, שמדאורייתא הוא, שנאמר 'ויקראו בספר תורת האלוקים {מקרא} מפורש {תרגום} ושום שכל {פסוקים} ויבינו במקרא' {פיסוק טעמים וי"א המסורת}.

מה ששינוי שאסור ללמד המודר הנאה מקרא אבל מלמדו מדרש הלכות ואגדות - מדובר במקום שנוטלים שכר על מקרא, לרבי יוחנן משום פיסוק טעמים, ולרב משום שכר שימור (ורבי יוחנן לא רצה לפרש שזהו השכר - ששכר זה שייך רק בבנים ולא בבנות שאין צריכות שימור), וכיון שהדרך ליטול שכר אסור להנותו וללמדו בחינם, אבל על מדרש אינם נוטלים שכר משום שאסור ללמד בשכר, ולא שייך שכר פיסוק טעמים, וכן הלומדים מדרש אינם קטנים שצריכים שימור - לכן מותר ללמדו חנם שאינו מהנהו. (וכן מותר ללמדו מקרא חינם במקום שהחמירו שלא ליטול שכר).

זה שאסור ללמדו מקרא במקום שנוטלים שכר - לרב יוחנן היינו בין בקטן ובין בגדול, שבשניהם שייך שכר פיסוק טעמים, ולרב דווקא בקטן אסור, ששייך בו שכר שימור, אבל אם המודר גדול שאין צריך שימור מותר ללמדו בחינם בכל מקום, שהרי אסור ליטול שכר על לימודו. [והלכה כרבי יוחנן שאף מגדול מותר ליטול שכר, משום פיסוק טעמים].

מה ששינוי שאף במקום שנוטלים שכר על לימוד מקרא מלמד את בניו ואת בנותיו של המודר - היינו כשלא הדיר אלא את אביהם, והרי הוא כזן בניו ובנותיו, אבל אם הדיר גם את בניו ובנותיו - אסור להאכילם דבר האסור אף שהם קטנים.

דף ל"ז ע"ב

שכר שבת אסור - ולכן שכיר יום לשמור תינוק ופרה וזרעים, אם אבדו בשבת אינו חייב באחריותו, שהוא שומר חנם. אבל שכר שבת בהבלעה מותר - ולכן אם היה שכיר שבוע או חודש או שנה נוטל שכר גם על שבת, ולכן חייב באחריות גם בשבת שהוא שומר שכר.

אין מלמדים התינוקות בשבת מה שלא למדו בתחילה, אלא חוזרים עמהם לימוד שכבר למדו לכל הפחות פעם אחת - כדי שאבותיהם יפנו למצות השבת וישתעשעו עם התינוקות, שאם ילמדו דברים חדשים יחושו לביטולם, או משום שמתוך שאוכלים יותר ממה שדרכם לאכול בחול, אבריהם כבדים עליהם ואין יכולים ללמוד דברים חדשים שצריכים עיון מרובה.

הכנענים - גם לחכמים מותר לו לפטמם [במזונות יתרים], שאינם עומדים אלא לעבודה בלבד.

המדיר את חבירו אסור להשיא לו בתו הנערה - שהרי הוא כמוסר לו שפחה לשמשו, אך מותר להשיא לו בתו הבוגרת שהרי נישאת לו מדעתה. [אך אסור לאב להיות שלוחו של החתן לדבר עמה בעסקי הנשואין]. ואם אבי הכלה מודר מהחתן מותר להשיא לו בתו, שהרי מותר לחתן לזון אותה אפילו בזמן שאביה חייב לזונה, כל שכן שיכול לזונה אח"כ.

המדיר בנו ממנו שלא יהנה ממנו כדי שלא לבטלו מתלמוד תורה - מותר למלאות לו חבית מים ולהדליק לו את הנר [משל האב], שמתשמישים קטנים כאלו שאין בהם ביטול תורה לא נתכוון להדירו, ולר' יצחק מותר גם לצלות לו דג קטן. [לרבי יוחנן בירושלמי: אם היה המודר איש מכובד או אשה שאין דרכן לצאת ולקנות בשוק - מותר גם לבן לקנות עבורם בשוק, שלא נתכוונו לאסור שימוש זה].

המודר הנאה מחבירו מותר המדיר לשמשו בכוס שיש בה משום דרכי שלום שדרכן היה בכך - י"א דהיינו של בית האבל וי"א של בית המרחץ. [ודווקא משל המודר, אך אסור המדיר להשקותו משלן].

יום חמישי פרשת בלק - ט"ז תמוז תשע"ה

נדרים דף ל"ט ע"א

ביקור חולים כשהחולה מודר ממנו: במקום שנוטלים שכר על הישיבה אצל החולה - מבקרו בעמידה (שעליה אסור לבקש שכר), שמצוה הוא עושה והחולה ממילא נהנה [ואינה הנאה הניתנת מיד ליד - שזו אסורה אף כשמקיים מצוה], אך לא ישב אצלו בחינם. ובמקומות שאין נוטלים שכר על הישיבה - לשמואל מותר אף לישב, ולאיבעית אימא אסור, גזירה שמא ישהה יותר מהנצרך ויהנה ממנו החולה, ולכן צריך לעשות היכר שמבקרו רק בעמידה וכך יזכור שלא לשהות יותר מהנצרך [וכן הלכה].

המודר מן החולה - להוה אמינא בדעת שמואל: אסור להכנס לרשותו לבקרו אע"פ שנכנס לעשות מצוה, ולעולא מותר להכנס לבקרו - שאומדן דעת הוא שלא הדירו בדבר שנצרך לו ונהנה ממנו, אך דוקא בעמידה ולא בישיבה - שדיבעמידה. למסקנת הש"ס: גם לשמואל מותר משום אומדן דעת הנ"ל, ולשיטתו מותר אפילו בישיבה. [והלכה כשמואל, ודוקא אם החולה הדיר המבקר, שאומדן דעת הוא שלא אסרו ממנו כשהוא צריך לו, אבל אם המבקר אסר את עצמו להנות מהחולה אסור להכנס לביתו]. אבל אם חלה בנו אסור להכנס לביתו, שאומדן דעת שלא אסרו בדבר הנצרך לו אך לא כשבנו נצרך לו.

במקומות שנוטלים שכר על ביקור חולים - מותר ליטול רק על ישיבה ולא על עמידה, שמצות ביקור חולים דייה בעמידה, ויש מקומות שהחמירו על עצמם ואינם נוטלים שכר גם על ישיבה כדי שלא יבאו ליטול שכר על עמידה.

דף ל"ט ע"ב

רמז לביקור חולים מן התורה - שאמר משה לענין קורח ועדתו: 'אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל אדם יפקד עליהם' - כדרך החולים המוטלים במיטה ובני אדם מבקרים אותם.

ז' דברים שאי אפשר לעולם בלעדיהם נבראו [כלומר, עלו במחשבה להבראות] קודם בריאת העולם: תורה, תשובה, גן עדן, גיהנם, כסא הכבוד, בית המקדש, שמו של משיח.

'ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה' - אין הפירוש שיברא ה' פה לארץ, שנאמר 'אין כל חדש תחת השמש', אלא שאם אין פיה קרוב לכאן יתקרב.

'שמש ירח עמד זבולה' - במחלוקתו של קורח על משה רבינו עלו שמש וירח מרקיע לזבול ואמרו: רבש"ע, אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירים, ואם לאו אין אנו מאירים. באותה שעה ירה בהן חיצים וחניתות ואמר להם: בכל יום ויום משתחוים לכם ואתם מאירים, בכבודי לא מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם, ומאותו יום ואילך בכל יום ויום יורים בהן חיצים וחניתות כדי שיאירו.

ביקור חולים אין לו שיעור - לרב יוסף: אין שיעור למתן שכרה. לאביי: שאפילו גדול ילך אצל קטן. לרבא: אפילו מאה פעמים ביום.

כל המבקר חולה שנולד במזלו נוטל אחד מששים בצערו, וכן כל אחד מן המבקרים נוטל א' מששים מן החולי שנשאר לחולה אחר שביקרו הקודם.

יום שישי פרשת בלק - ט"ז תמוז תשע"ה

נדרים דף מ' ע"א

מעשה באחד מתלמידי רבי עקיבא שחלה, ולא נכנסו חכמים לבקרו, נכנס רבי עקיבא לבקרו, ועל ידי שכיבד וריבץ לפניו החיהו. אמר לו: רבי, החייתני. דרש רבי עקיבא: כל מי שאינו מבקר חולים כאילו שופך דמים.

כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים וגורם לו שיחיה, וכל שאינו מבקר את החולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה, ולא שימות - כשמצטער בחליו הרבה ומעדיף למות.

כשחלה רבא אמר שביום הראשון לא יגלו חליו כדי שלא להרע מזלו, אך בימים הבאים יכריזו בשוק - שכל השונאו ישמח, ונאמר 'בנפול אויבך אל תשמח... פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו', ואוהביו יבקשו עליו רחמים.

כל המבקר את החולה ניצול מדינה של גיהנם - שנאמר 'אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'', ואין דל אלא חולה, ואין רעה אלא גיהנם, ואם ביקר יש לו שכר בעוה"ז: 'ה' ישמרהו - מיצר הרע, 'ויחיהו' - מיסורים, 'ואושר בארץ' - שהכל מתכבדים בו, 'ואל תתנהו בנפש אויביו' - שיזדמנו לו רעים כנעמן שריפו את צרעתו, ולא רעים כרחבעם שחילק את מלכותו.

אם יאמרו לך ילדים בנה זקנים סתור - שמע לזקנים ואל תשמע לילדים, שבנין ילדים סתירה וסתירת

זקנים בנין.

לא יבקר את החולה בג' שעות הראשונות של היום - שרווחת דעת החולה, ויסיח דעתו מלבקש עליו רחמים, ולכן גם לא יבקרו בג' שעות אחרונות - שחולשתו בתוקף.

הקב"ה זן את החולה - שנאמר 'ה' יסעדנו על ערש דוי'.

הנכנס לבקר את החולה - לא ישב על מטה ספסל וכסא, אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע, מפני ששכינה שרויה למעלה ממיטתו של חולה, שנאמר 'ה' יסעדנו על ערש דוי'. [י"א שזהו דווקא אם החולה שוכב ע"ג קרקע, שאז אם ישב המבקר על מטה נמצא גבוה ממקום שכינה].

דף מ' ע"ב

כשרואים בבבל שנהר פרת גדל - לרב: זהו סימן שאף שלא ירדו גשמים בבבל, בארץ ישראל ירדו ומהם גדל הנהר, למימרא א' של שמואל: אין זה סימן, שהנהר ממקורו מתברך ומתרבה.

כשהנהר גדל הרבה - לרב: חוששים שנתרבו מי גשמים, שאין כשרים לטבול בהם כשהם זוחלים אלא כשהם עומדים במקום אחד. למימרא א' של שמואל: תולים שהנהר מתרבה מאליו ומעין מטהר אף בזוחלים, ואף כשנראה לעין שמתרבה מחמת גשמים, עיקר ריבוי ממקורו, שאין לך כל טפח וטפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים. ולמימרא ב' של שמואל: כל נהר שאינו בקי בשיעור מימיו אינו טובל בו בזוחלים שצריך לחשוש שנתרבו בו מי גשמים, ורק בימי תשרי אין חושש אלא אם רואה שנתרבה כל כך שיש לחוש למי גשמים. [ר"ת פסק כמימרא א' של שמואל, ודוקא בנהר שאינו מכזב (מתייבש), אך אם רגיל לכזב אף אם רק לעיתים רחוקות - אינו כשר בזוחלים. לר"ח ורי"ף: הלכה כרב, ודוקא במקומות שזוחלים מחמת הגשמים ולא היו זוחלים מקודם מחמת הנהר עצמו].

אביו של שמואל עשה לבנותיו מקוואות בבתיהן בימות החורף, שמחמת הצינה לא טבלו בנהר, ובימי ניסן שהיו מתחילות לטבול בנהר - מפני שחשש מריבוי מי הגשמים שלא הוכשרו בזוחלים הכין להם שם מקוואות, ובימי תשרי (עד תחילת ימות החורף - שחזרו לטבול בבתיהן) שאין חשש לריבוי מי גשמים - היו טובלות בנהרות עצמן, והכין להם שם מחצלות [שתעמודנה עליהן כדי שלא ידבק ברגליהם טיט ויחצוץ בטבילה, או משום צניעות].

שבת קודש פרשת בלק - י"ז תמוז תשע"ה

דף מ"א ע"א

'ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה' - נר וקערה ושטיח של עור לאכול עליו.

'ועבדת את אויבך... בחוסר כל': לרב אמי אמר רב - בלא נר ושולחן. לרב חסדא - בלא אשה. לרב ששת - בלא שמש. לרב נחמן - בלא דעה. לברייתא - בלא מלח ובלא שמן.

דעת - אין עני אלא בדעת, יש בו דעת יש בו הכל אין

בו דעת אין בו כלום, קנה דעה אינו חסר כלום לא קנה דעה מה יועיל כל מה שקנה.

אין החולה עומד מחליו עד שמוחלים לו כל עוונותיו, ומתחזק טבעו להיות יותר בריא ממה שהיה קודם חליו.

'כל משכבו הפכת בחליו' - שמשכח תלמודו. רב יוסף שכח תלמודו והיה אביי מזכירו.

רבי היה לומד כל הלכה בי"ג פנים, ולימד לרבי חייא ז' מהם, כשחלה רבי ושכח לימודו הזכירו רבי חייא הז', והיה כובס אחד ששמע את רבי לומד וכך ידע ו' האופנים האחרים, ולימד לרבי חייא, ורבי חייא הזכירם לרבי. כשראה רבי את הכובס היה אומר לו: אתה עשית אותי ואת חייא, וי"א שאמר: אתה עשית את חייא, וחייא עשה אותי.

גדול נס שנעשה לחולה - שהיא אש מהשמים ומי יכול לכבותה - מנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה - שהיתה אש של הדיוט והכל יכולים לכבותה.

כיון שהגיע קיצו של אדם הכל מושלים בו לקיים דבר המשפט, כמו זה שהיה גבוה ורכב על פרידה קטנה ואחזתה רוח שטות והפילתו מעל הגשר לתוך הנהר, וכמו הצפרדע שהעבירה עקרב את הנהר לנשוך אדם.

ביקור חולים - רק לחולה שאחזתו חמה שהדיבור טוב לו, ולא לחולי מעיין - שמא יצטרך לנקביו, ולא חולי עין ומיחושי הראש - שהדיבור קשה להם.

חום הגוף - לרבא: אם לא היה זאת בשליחות המלאך המוות הרי הוא מגן ורפואה לגופו של אדם פעם בל' יום, כהוצין שסביב הדקל. ולרב נחמן בר יצחק - לא הן ולא רפואתן.

ערסן רפואה לחולה, לר' יונתן היינו שעורים קלופים ישנים בתחילת הרקדת הנפה, ולר' יוסף הוא סולת שעורים ישנים בתחילת הרקדת הנפה. וצריך לבשלת הרבה כמו שמבשלים בשר שור.

אין מבקרים חולה בורדם - שלפעמים צריך לנקביו ומצטער. ואין מזכירים שם החולי שאינה לשון נקיה.

המודר הנאה מחבירו מרפא המדיר את גופו בחינם [אף אם יש רופא אחר, שלא מן הכל זוכה אדם להתרפאות. אך הסם יהיה מממונו של החולה. ואם החולה הדיר עצמו מהרופא אפשר שמותר אף ליתן הסם משלו - שלא הדיר עצמו מחיותו], אך אינו מרפא בהמתו [כשיש רופא אחר, אבל אם אין - מותר, כמו שמחזיר אבדתו], אבל אומר לו סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה.

המודר הנאה מחבירו:

אינו רוחץ עמו באבמטי קטנה - שמעלה עליו המים. אך להזיע עמו מותר. ובגדולה - לרבי יהודה מותר, ולרבי מאיר אסור - שגוזר גדולה מחמת קטנה.

מיסב עמו על המטה אפילו בימות הגשמים - שאין בזה חימום. ולישן עמו במטה - בקטנה בימות הגשמים אסור, שמחממו. בגדולה בימות הגשמים ובקטנה בימות החמה - לרבי יהודה מותר, ולרבי מאיר אסור - שגוזר בכולן מחמת קטנה בימות

הגשמים.

אוכל עמו על השולחן, אך לא מהתמחוי - שמא ימשוך ידו לאכול לכבוד חברו, אך אוכל עמו מהתמחוי שיש בו הרבה והמותר חוזר לבעה"ב. ואסור לאכול עמו מאבוס שלפני הפועלים.

לא יחרוש עמו בסמוך לו - שמהנה אותו בכך שמרפה את הקרקע שצריך לחרוש. וברחוק ממנו - לרבי מאיר אסור, שגזר משום סמוך, ולחכמים מותר.

יום ראשון פרשת פנחס - י"ח תמוז תשע"ה

דף מ"ב ע"א

המודר הנאה מחבירו לפני שביעית - אסור להכנס לשדהו גם כשהגיעה שביעית, שמודר הנאה אסור בדריסת הרגל בחצר חבירו (כדעת ר' אליעזר). וליטול פירות בשביעית מהנוטות לחוץ: להוה אמינא א' - לרב ושמואל אסור, שאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו, ולרבי יוחנן וריש לקיש מותר, שאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו. להוה אמינא ב' - אם אסר עליו 'נכסים אלו' לכו"ע אוסר אף לכשיצאו מרשותו, ונחלקו באמר 'נכסי'. למסקנא - לא נחלקו כלל, אלא אם אמר 'נכסי אלו' לכו"ע אוסר אף לכשיצא מרשותו, ואם אמר 'נכסי' לכו"ע אינו אוסר לכשיצא מרשותו, ומותר בנוטות.

המודר מחבירו בשביעית עצמה - בין אם אמר 'מנכסי' בין אם אמר 'מנכסי אלו' אסור להכנס לשדהו, ומותר בנוטות כיון שהפקר הם.

דף מ"ב ע"ב

האומר לבנו 'קונם שאתה נהנה לי' - כשמת יירשנו ומותר ליהנות מהם, כיון שכבר אינם של אביו שהתורה זיכתה לו בירושה. ואם אסרו 'בחיינו ובמותנו' - אע"פ שירשו אסור בהנאה מהם, שאדם אוסר נכסיו גם לאחר כשיצאו מרשותו.

'קונם לתוך ביתך שאני נכנס', 'שדך שאני לוקח' - אם מת או שמכרה לאחר מותר, 'לבית זה שאני נכנס' 'שדה זו שאני לוקח' - מת או מכרו לאחר אסור.

מה ששינינו שהמודר מנכסי חבירו אסור לירד לתוך שדהו בשביעית, היינו אף באופן שמותר לאכול פירותיו, והגם שהתורה הפקירה השדה ללקיטת הפירות - לעולא: מדובר באילנות העומדים על גבול השדה שיכול ללקט הפירות בלא להכנס לשדה. לר' שמעון בן אליקים - אסור מדרבנן להכנס אף כדי ללקט הפירות שבאמצע השדה, גזירה שמא ישהה בעמידה יותר מהנצרך ללקיטה.

יום שני פרשת פנחס - י"ט תמוז תשע"ה

דף מ"ג ע"א

המודר הנאה מחבירו - לא ישאילו, ולא ילוהו, ולא יקנה ממנו בזבינא חריפא שיש הנאה ללוקח, ולא ימכור לו בזבינא דרמי על אפיה שיש הנאה להמוכר. וכשנדרו הנאה זה מזה: אינם לווים

ושואלים וקונים זה מזה, וכדעת רבי אליעזר הסובר שויתור אסור במודר הנאה, ולאביי גם אם לא נדרו הנאה זה מזה אסורים שניהם - גזירה למכור אטו לקנות, להשאיל אטו לשאול, להלוות אטו ללוות. [ולא גזרו אלא כשמודר מאדם אחד, ולא כשמודר מכל ישראל, ודווקא בהנאות אלו גזרו שלא משמע לאנשים שאסורים במודר הנאה, אבל בהנאות גמורות כאכילת פירותיו לא גזרו].

ביקש לו: 'השאילני פרתך', והשיבו: שזו הפרה היחידה שלו ואינה פנויה להשאיל, ואם יש לו עוד פרה הרי קונם שדי שאני חורש, ונמצא שיש לו עוד פרה: אם רגיל לחרוש בעצמו - הוא אסור ואחרים מותרים לחרוש שדהו עבורו, שלא נתכוון לאסור אלא חרישת עצמו, ואם אין דרכו לחרוש בעצמו אלא ע"י אחרים - נתכוון לאסור עליו גם חרישת אחרים.

המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל - ילך המדיר אצל חנוני הרגיל אצלו, ויאמר לו: פלוני מודר הנאה ממני ואין לו מה יאכל. החנוני נותן לו ובא ונוטל מזה, ומותר כיון שאינו שלוחו, וכן עושה כשיש למודר בית לבנות ושדה לקצור.

היו המדיר והמודר הולכים, ואין למודר מה לאכול - נותן המדיר לאחר לשם מתנה, והלה נותנה למודר. אין שם אחר - לת"ק מניח על הסלע או הגדר ואומר: הרי הן מופקרים לכל מי שיחפוץ, ונוטלן המודר, ולרבי יוסי אסור.

טעמו של רבי יוסי שאסור למדיר להפקיר כדי לזון המודר: לרבי יוחנן - שסבר הפקר כמתנה, ואינו יוצא מרשות בעלים עד שבא לרשות זוכה. לרבא - כיון שלא הפקיר אלא כדי שיזכה המודר חוששים שיבואו להתיר גם כשיפקיר בפירוש על מנת שיזכה המודר, וכמעשה דבית חורון.

דף מ"ג ע"ב

אף רבי יוסי מתיר למודר לזכות מהפקרו של מדיר אם הפקירו קודם לנדרו, לרבי יוחנן - הגם שלדעת רבי יוסי אין הפקר יוצא מרשותו עד שיגיע לרשות זוכה, שכל האוסר נכסיו אין דעתו לאסור מה שהפקיר. לרבא - באופן זה לא שייך הגזירה שמא יפקיר על מנת שיזכה המודר.

מי שיש לו ב' עבדים ונתן מקצת נכסיו לראשון וכל נכסיו לשני - הראשון לא זכה כלום, כיון שלא נתן לו כל נכסיו חוששים ששייר את העבד עצמו וממילא גם בנכסים לא זכה, והשני זוכה בעצמו ובכל הנכסים וכן בעבד הראשון. [ומזה הוכיח רבא שלא כרבי יוחנן הסובר שכל הנודר אין דעתו על מה שהפקיר, שא"כ גם בזה אין דעתו ליתן לשני מה שנתן כבר לראשון].

יום שלישי פרשת פנחס - כ' תמוז תשע"ה

דף מ"ד ע"א

שינינו בברייתא: המפקיר את שדהו - כל שלשה ימים יכול לחזור בו, ולאחר מכן אין יכול לחזור בו, ומשמע אף קודם שזכה בו אחר. ובסיפא שינינו: הפקיר לזמן מסוים - חוזר בו כל זמן שלא זכה בו הוא או אחר

להוה אמינא - הרישא כדעת חכמים, שהפקר יוצא מיד מרשותו, אלא שתיקנו חכמים שבג' ימים הראשונים יכול לחזור בו אפילו אחד שכבר זכה בו אחר - משום הרמאים שהיו מפקירים שדוניהם כדי להפטר ממעשרות, והיתה דעתם בשעה שהפקירו לחזור ולזכות בהם מיד, ונמצא שלא היה הפקירם אלא הערמה בלבד, אך אחר ג' ימים אינו יכול לחזור בו - ששוב אין חשש רמאות, שהרמאים אינם מאחרים לחזור ולזכות יותר מג' ימים. ומה ששינונו בסיפא שאם הפקיר לזמן מסוים, כל שזכו בה אין חוזר בו אף תוך ג' ימים - שבזה אין חשש רמאות, שאילו היתה דעתו לחזור בו היה מפקירו בלא הגבלת זמן. אמנם מה שמשמע בסיפא שכל שלא זכו בה חוזר גם אחר ג' ימים - כרבי יוסי, הסובר שהפקר אינו יוצא מרשות בעלים עד שיבא לרשות הזוכה [וכשיטת רבי יוחנן בדעת ר' יוסי לעיל (מ"ג)]. ואעפ"כ אם זכה בו הוא עצמו זכיה מן הפקיר, הרי הוא כשאר זוכים מן הפקיר, ופטור מן המעשרות], ואכן לדעתו גם באופן שברישא (שהפקיר בלא הגבלת זמן) חוזר בו לעולם כל זמן שלא זכו בה.

לעולא - כל הברייתא כדעת חכמים, ומה שמבואר בסיפא שבהפקר לזמן חוזר בו כל זמן שלא זכו בה משום שכשמפקיר לזמן, כיון שלא רצה להפקיר הפקיר עולם ועדיין אגוד בו לא רצה שיצא מרשותו עד שיזכו בו (ובהפקר כזה סוברים כפי שסובר רבי יוסי בכל הפקר).

לריש לקיש - כל הברייתא כשיטת רבי יוסי, והטעם שברישא לאחר ג' ימים אינו יכול לחזור בו - שאם יוכל לחזור יטעו ויאמרו שכיון שברשות המפקיר הוא עד שזכה בו זה, זכה ממנו במתנה ולא זכה מהפקר, וחייב במעשר, ויבא לעשר מחיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב, לכן תקנו שאין יכול לחזור בו שלא תשתכח תורת הפקר [ובסיפא שהפקיר לזמן - כיון שאינו שכיח לא גזרו, ולכן יכול לחזור בו לעולם כל שלא זכו בה], ורק בג' ימים הראשונים שיש חשש רמאות הניחו הדין שיכול לחזור בו. אך כיון שמעיקר דין דאורייתא מועילה חזרת המפקיר גם אחר ג' ימים וחייב במעשר, והזוכה יסבור שהוא הפקר מעיקר הדין ויעשר מפטור על החיוב ולהיפך - מלמדים אותו שלא יעשר ממנו על מקום אחר ולא ממקום אחר עליו. [והלכה כעולא, כיון שלעיל (מ"ג): המסקנא כרבא החולק על רבי יוחנן, שהפקר יוצא מיד מרשותו אף לרבי יוסי].

יום רביעי פרשת פנחס - כ"א תמוז תשע"ה

דף מ"ה ע"א

המפקיר את כרמו ולמחרת עמד ובצרו - חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה, אף שהפקר פטור ממתנות עניים, היינו בשזכו בו אחרים, אבל כשהחזיק בו המפקיר עצמו חייב - שנאמר 'עזוב תעזוב'. ולענין חיוב מעשר: לחכמים - מדאורייתא פטור, שלא נאמר בו 'עזוב תעזוב', אלא שמתקנת חכמים כל ג' ימים יכול לחזור בו (כדלעיל דף מ"ד), ולכן כל שזכה בו תוך ג' ימים במעשר. לרבי יוסי הסובר שאין הפקר יוצא מרשות המפקיר עד שיבא לרשות המחזיק - ללישנא קמא: אם כשעמד ובצרו

בשחר אמר שרוצה לזכות בו בתורת הפקר פטור מן המעשר, ואם לא אמר כן הרי הוא חוזר מהפקרו וחייב במעשר. ללישנא בתרא: אם הפקיר בפני ב' יכול לחזור בו ודינו כנ"ל בלישנא קמא, אך אם הפקיר בפני ג' יצא מיד מרשותו ואינו יכול לחזור בו, ולכן אם חזר וזכה פטור מן המעשר. [ולהלכה רבי יוסי אינו חולק על החכמים, וגם הוא סובר שכל הפקר יצא מיד מרשותו].

המפקיר בפני ג' הרי הוא הפקר, בפני ב': לרבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק - אינו הפקר, שלא הפקירו על דעת כל העולם. לרבי יהושע בן לוי - דבר תורה אפילו בפני אחד הרי הוא הפקר, אלא מתקנת חכמים שיפקיר בפני ג' - שיהא אחד זוכה ושנים מעידים [וכן הלכה].

הדרן עלך אין בין המודר

דף מ"ה ע"ב

פרק חמישי - השותפים

שותפים בחצר שנדרו הנאה זה מזה - לחכמים אסורים להכנס לחצר, שאין ברירה, ויתור אסור במודר הנאה. [ואף שאין שותפו יכול לאסרו מלהכנס כיון שמשועבד לו - קונמות מפקיעים מידי שעבוד. ולכן גם משכיר יכול לאסור הנכס שהשכיר על השוכר בקונם אפילו אם השוכר כבר שילם השכירות]. ולרבי אליעזר בן יעקב מותרים, שיש ברירה, וזה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו.

[הלכה כרבי אליעזר בן יעקב שמותרים להכנס, ואף שבמסכת ביצה פסקו רבבי הושעיא הסובר שבדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה: לר"ת - הלכה כרבא" אך לא מטעמו, אלא משום שיתור מותר במודר הנאה, ולפי זה אם יאסרו במפורש גם דריסת הרגל - אסורים. לרבינו יצחק - ויתור אסור, ואכן מוכח מכאן שאף בדאורייתא יש ברירה, ולא פסקו רבבי הושעיא אלא במה שאמר שבדרבנן יש ברירה. לרמב"ם - כיון שמדובר בחצר שאין בה דין חלוקה כל אחד משתמש בשלו בלא דין ברירה, שאם תאסור עליו נמצא זה מוציא אותו מחצירו ואין אדם אוסר נכסי חבירו על בעליהן. לר"ן - אין ברירה זו כשאר ברירה שבש"ס, שעיקר הענין מבורר מתחילה שעל דעת כן קנו החצר שתהא שייכת לכל אחת מהם בשעה שמשתמש בו, ורק מיעוטו - מתי הוא שלו - מתברר אחר כך, ובזה יש ברירה אף בדאורייתא].

יום חמישי פרשת פנחס - כ"ב תמוז תשע"ה

דף מ"ו ע"א

שותפים בחצר שנדרו הנאה זה מזה בין לחכמים ובין לרבי אליעזר בן יעקב אסורים להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולים - שיתור אסור במודר הנאה.

שותפים בחצר שהיה אחד מודר הנאה מחבירו - לחכמים לא יכנס המודר לחצר, ולרבי אליעזר בן יעקב מותר. ולדברי שניהם - כופים המודר למכור חלקו, שחוששים שיקנא בחבירו שמותר להכנס

ויכנס גם הוא, ואף לראב"י שמותר ליכנס שיידך קנאה, שהרי אסור להעמיד תנור, ויתבייש מלעכב את חברו מלהעמיד תנור.

היה אחד מהשוק מודר הנאה מאחד מהשותפים בחצר - לחכמים אסור להכנס בה, ולרבי אליעזר בן יעקב מותר להכנס [לצורך השותף השני שמותר בהנאתו, אבל שלא לצורך השותפות - לרשב"א ור"ן אסור, ולרא"ה מותר].

דף מ"ו ע"ב

המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרים בעיר - אם יש לו בהן תפיסת יד אסור. לרב נחמן - היינו שמשתכר בהן למחצה לשליש ולרביע, אך אם מרויח רק במכירת ביצים לאלו הבאים לרחוץ במרחץ מותר, שאין זו תפיסת יד. לאביי - גם אם מרויח רק במכירת ביצים יש לו תפיסת יד במרחץ, ואין מותר אלא אם נותן לו השוכר שכר קצוב לכל שנה. [ואף שגוף המרחץ של המשכיר אינו אסור בו: לתוספות - אין דעתו לאסרו על מה שהשכיר, ואכן אם אסרו בפירוש על המרחץ אסור. לר"ת - דווקא קונם כללי הדומה להקדש מפקיע שעבוד, אבל בקונם פרטי אין המשכיר יכול לאוסרו שהאלימו חכמים השעבוד. והר"ן חולק שאפילו קונם פרטי מפקיע מיד שעבוד. לאחרים - אם השוכר כבר שילם השכירות אין המשכיר יכול לאסור על השוכר, והר"ן סובר שיכול לאסור גם אם שילם כבר. עוד כתבו - דווקא שהשוכר קנאו לגמרי ומורישו לבניו, אלא שצריך ליתן למשכיר סכום ידוע לשנה אז אין המשכיר יכול לאסרו עליו, משא"כ סתם שכירות יכול המשכיר לאוסרו. לר"ן - אכן המשכיר יכול לאסרו על השוכר או על כל אדם, שקונם מפקיע מידי שעבוד, אבל אם לא אסר את השוכר אלא אסר המרחץ על אחד מן השוק אינו נאסר - שהרי הוא נהנה מן השוכר ולא מן המשכיר].

האומר לחבירו: קונם ביתך שאני נכנס ושדך שאני לוקח, מת או מכרו או נתנו לאחר - מותר. [אך אם נפל הבית ובנאו, אפילו במקום אחר - אסור]. אמר: קונם בית זה שדה זו - אסור. [נפל וחזר ובנאו אפילו באותו מקום ומידה - מותר. אמר: ביתך זה - דינו לחומרא שאסור אף בנתנו לאחר, ואף בנפל וחזר ובנאו].

שותפים בחצר שנדרו הנאה זה מזה שאסרום חכמים להכנס בחצר - איבעיא אם היינו רק באסר כל אחד את עצמו מחבירו שקנסו אותם חכמים, אבל הדירו זה את זה מותרים, שגם לחכמים יש ברירה. ומצדדת הגמרא שמסתבר שנחלקו רק באסרו עצמם, שהרי שנינו שאם רק אחד אסור כופים אותו למכור חלקו בחצר, ובודאי מדובר שאסר עצמו, שאין לקנסו אם הדירו שותפו. [ולרמב"ם כשהדירו שותפו - כופים המדיר למכור חלקו, והר"ן חולק].

מחלוקת התנאים בשותפים בחצר שנדרו זה מזה אם מותרים להכנס בחצר - נחלקו האמוראים אם מחלוקתם בחצר שיש בה כדי חלוקה, שלחכמים אין ברירה, ולראב"י על דעת כן קנו אותה שכל עוד שלא יחלקו יהא כל החצר קנוי לתשמיש כל אחד, אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותרים, כיון

שלעולם תעמוד בשותפות והוברר מתחילה לכך (ופרכוהו מהמשנה להלן, שאסורים בבית הכנסת אף שאין בו כדי חלוקה). או שנחלקו רק באין בה דין חלוקה, אבל ביש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור, שאין לומר שמתחילה קנו אותה כל אחד לתשמישו - שמא אחד יכוף חברו לחלקה. [לרשב"א אסורים בה גם אחר חלוקה, ולרמב"ם מותרים].

יום שישי פרשת פנחס - כ"ד תמוז תשע"ה

דף מ"ז ע"א

האומר: 'קונם לבית זה שאתה נכנס', מת או מכרו לאחר - אסור בו המודר, שאדם אוסר על אחרים דבר שברשותו לכשיצא מרשותו. וכן יכול לאסור נכסיו על בנו היורשו, ולכן אם אמר לבנו 'קונם שאתה נהנה לי' ומת - מותר להנות, אך אם הוסיף 'בחיי ובמותו' - אסור. [אמנם אף שאסורים הנכסים על היורש הרי הוא יורשם, ובעלי חובות של היורש יכולים לגבות חובם מנכסים אלו בעל כרחו. וכן יכול ליתנם לבנו ולאחיו, אך לא במתנה ממש, אלא מראה להם מקום והם נוטלים אותם כעין זכיה מהפקר].

תנן: האומר 'קונם פירות אלו עלי' 'קונם הן על פי' 'קונם הן לפי' אסור בחלופיהן ובגידוליהן - איבעיא אם מה שאסור בחלופיהן הוא משום שכוונתו היתה לאסור גם חלופיהן, אבל אם אוסרם על חברו מותר החבר בחלופיהן, שכשם שאינו יכול לאסור עליו דבר שאינו שלו כך אינו יכול לאסור עליו דבר שלא בא לעולם. או מה שאסור בחלופיהן הוא משום גזירת חכמים שגזרו על כל איסורי הנאה שהחליפם, שאסורים עליו בהנאה כגידולי האיסור, וא"כ גם כשאסרם על חברו אסור החבר בחלופיהן. ולא נפשט הספק. [ולכתחילה בודאי אסור להחליף, והספק הוא האם נאסר עליו בדיעבד. ולהלכה: להר"ן כיון שהוא ספק דרבנן - לקולא, והרמב"ם פסק לחומרא].

דף מ"ז ע"ב

המדיר ארוסתו שלא תהנה ממנו - אסורה להנות ממנו גם אחר נישואין אף שמשועבד לה. אלא היא לווה לפרנסתה, והמלווים באים ונפרעים מהבעל מדין שעבודא דרבי נתן. ואין לפשוט מכך שמותר להנות מחילופי איסור הנאה [ב' פירושים: א. שאילו אסור כיצד מותר לה ללוות על מנת שיפרעו מהבעל - והלא היא נהנית מחילופי איסור הנאה. ב. שאילו אסור יש לתלות שהמלווים לא נתכוונו להלוות על מנת להפרע מהבעל, שלא להכשילה באיסור - ואין יכולים לגבות מהבעל] - שכיון שבשעת ההלוואה עצמה אין הבעל מתחייב לפרוע אין אלו חליפי איסור ממש.

המקדש באיסורי הנאה כגון ערלה - אינה מקודשת. מכרם וקידש בדמיהם - מקודשת. ואין לפשוט מכך שחליפי איסור הנאה מותרים - שאפשר שרק חליפין עצמם אסורים ולא חליפי חליפין, ולכן אמנם לכתחילה אסור לו לקדש בחליפין, אבל אם עבר וקידש מותר להנות מהקידושין ואין צריך לחזור ולקדשה - שחליפי חליפין מותרים.